NARODNI OBIČAJI BAČKIH HRVATA

2.

MATERICE

Bunjevačka nana dariva "materice"

zkvh.org.rs

MATERICE

OBNOVIMO I SAČUVAJMO NAŠE NARODNE OBIČAJE

Zdravlje i moralna snaga svakog naroda zavisi od toga koliko mu je zdrava obitelj kao osnovna ćelija društva. Zahvaljujući toj moralnoj čvrstini obitelji, Hrvati u Bačkoj su se održali protiv svih nepovoljnih političkih i ekonomskih prilika u kojima su živili.

To je tako bilo tokom više stolića, ali sa žalošću možemo opaziti koliko su i naše obitelji uzdrmane u svojim temeljnim vridnostima pod udarcima svih nevolja modernog vrimena naših dana.

Mnoge su nam obitelji razturene i unesrićene, ili sa malo dice. Zato je najveći zadatak čitavog društva da sve učini za ozdravljenje ove naše osnovne zajednice. Pored drugih sredstava za obnovu naših obitelji, veoma je važno obnavljanje i čuvanje obiteljskih narodnih običaja. Oni se događaju u obitelji i unose lipotu u život rodbinske zajednice pa jačaju njezinu međusobnu povezanost, privrženost i ljubav.

Narodni običaji su obiteljske svečanosti i čine da život te male ljudske zajednice bude lipči.

Pored drugih obiteljskih blagdana, među Bunjevcima su osobito drage Materice. To je blagdan majke u bunjevačkoj obitelji, a slavi se prije Božića, treće nedilje Adventa.

U bunjevačkoj obitelji žena nije odlučivala o upravljanju imanjem i nije imala veću ulogu u javnom i političkom životu, ali je od svih bila poštivana. Uvriditi svoju mater to je prid svitom bila najveća sramota i to se smatralo kao najveća grijota. U takvom obiteljskom odgoju veliku je ulogu imalo kršćanstvo svojim jasnim moralnim poukama.

Izraz toga dubokog poštivanja prema majci u obitelji je narodni običaj Materice, koji se s radošću očekuje i u veselju slavi.

Dica broje dane kad će biti Materice. Taj dan je u pojedinim obiteljima dočekan na različite načine: Dok su dica spavala, mama im je pod uzglavlje, pod uzgljancu metnila orasa i jabuku, u koju je zabola gvozdenih novaca. Kad su se dica ujutro probudila, odmah bi pogledala šta je pod uzgljancom i radosno su čestitala mami Materice.

Drugi način je bio: Kad su dica zaspala, mama je metnila u sobi na astal zdilu ili kotarčicu s orasima i jabukama. Čim

bi se dica probudila, pritrčala bi astalu da vide šta ima i svi su mami čestitali, a dobili su orasa i jabuku sa zabodenim novcima. (Obično je mama pazila da bude više vrsta gvozdenih novaca.)

Treći način je bio za dicu najlipči. Kad su dica zaspala, mama je zdilu ili kotarčicu s orasima i jabukama metnila uz svoj krevet. Rano ujutro dica su se takmičila ko će prvi čestitati mami Materice. Čim se mama probudila, dica su joj prišla, poljubila je u ruku i čestitala joj. Mama je poljubila dicu u čelo ili obraze i darivala ih orasima, a u jabuku je zadila gvozdenih novaca.

Ujutro je i ručak bio u svečanom raspoloženju. Tada je i otac obitelji čestitao Materice svojoj ženi, a za uzvrat bio je počašćen čašicom zamedljane rakije.

Te nedilje je i u crkvi bilo svečanije. Župnik je svim ženama čestitao njihov blagdan. U pridiki je govorio o uzvišenosti materinstva i o odgoju dice kao najplemenitijem pozivu u obitelji.

Svaka žena se svečano obukla za ovaj blagdan, a posli mise prid crkvom je čestitanje Materica. Svi su veseli u ovom radosnom susretu.

Kad su svi došli kući iz crkve, bila je u podne užna, za koju je domaćica želila da bude što svečanija. Mama je ispekla dici ono što je znala da najviše vole. Tako je to bilo veliko obiteljsko veselje, jer su svi sritni što su zajedno sa svojom mamom.

Posli užne dica su išla čestitati svojim komšijama i rodbini (strini, tetki, ujni) ako nije bila daleko.

U svakoj kući su dobili "materice" (orasa i jabuku, u kojoj je bilo zadiveno gvozdenih novaca). U staro vrime dica su skupljala "materice" u šarenu vunenu torbicu, a u novije vrime u veliku šarenu "tilorsku" maramicu, što su je nosili stariji Bunjevci i Bunjevke.

Kad su "materičari" došli, čestitali su: "Faljen Isus, gazdarice, čestite Vam Materice!" ili "Faljen Isus, gazdarice, čestitam Vam Materice!" (Ako su znali, onda su govorili čestitku do kraja.) (Vidi čestitke na kraju u prilogu!) Odgovor domaćice je bio uvik isti: "Živi i zdravi bili!" Čestitari su ponuđeni slatkim tistom ili pogačom, a uz to su dobili i "materice".

Kasnije, kad su sinovi i kćeri podomljeni, ne smi se ni pomisliti da se propušti otići mami čestitati Materice. Unučad su se veselila što će ići majki (baki), jer su svi lipo dočekani i pogošćeni. Kad su stigli, poljubili su didu i majku u ruku i

čestitali su Materice.

Taj dan nisu se mogli svi zajedno skupiti kod mame kao na prelo. Obično su se tako dogovorili da su prid podne išli u goste na užnu kod ženine mame (kod "babe"), a posli podne ili na večeru kod čovikove mame (kod "svekrve"). Unučad su uz "materice" dobila još mali dar, obično maramicu.

Kad je prošlo teško oskudno vrime posli rata, kćeri i snaje su dobile maramu, ili leveš, ili papuče, ili štogod drugo. Sinovi i zetovi su dobili maramicu, ili pošu, ili šal, ili što drugo prikladno. Domaćica je pazila da svi dobiju jednako, da ne bude razlike i nepravde. Pored dara svi su dobili orasa i jabuka. Tako su svi dobili lipe "materice".

Kad su se mali materičari uveče vratili kući, brojili su orase i jabuke, a osobito koliko je bilo novčića. Planirali su što će im mama za to kupiti. Tako je u veselju prošao dugo očekivani dan, koji je u svaku bunjevačku kuću i obitelj unio mnogo veselja.

Kod "babe" je osobito lipo bio dočekan "nov zet" koji je prvi put došao čestitati materice. U staro vrime kod Bunjevaca je bio običaj da novi zet ne iđe babi i didi u goste prije Materica bez obzira kada su se te godine vinčali. Međutim, triba reći da je taj običaj davno napušten. U današnje vrime mladenci ranije iđu u goste kod svojih. Za materice nov zet dobije na dar bilu košulju ("uzimaću"), a kćer ruvo od paje, ili maramu, ili leveš od parketa, ili papuče. Na užnu su išli kod ženine mame (kod "babe"), a uveče kod svekrove. Tako nijedna mama nije bila zaboravljena. Svekrova je također darivala novu snaju i sina.

Iz svega opisanog vidimo da bunjevački narodni običaj Materica ima u sebi mnogo ljudske topline, jer njiguje međusobnu ljubav i poštivanje u obiteljskoj i rodbinskoj zajednici.

Materice su obiteljski običaj, koji želi istaći lipotu te ljudske zajednice. Pomaže njezinom moralnom jačanju.

Zato triba sve učiniti da se ovaj lip narodni običaj obnovi i sačuva među Bunjevcima - Hrvatima.

Dragi roditelji, naučite svoju dicu da slave i čestitaju Materice. Izaberite među priloženim čestitkama i naučite čestitare i tako će obradovati sve.

Sinovi i kćeri, poljubite umorne ruke svoje matere i bake, čestitajući njihov najlipči blagdan kao znak zahvalnosti za sve dobro i plemenito što su učinile za svoje najbliže.

zkvh.org.rs

Svaki narod čuva ono što je dobio od svojih predaka kao baštinu. Uz druge vridnosti naše kulturne baštine čuvajmo svoje narodne običaje, koji svidoče našu samobitnost i samostojnost.

Subotica, 14.XI.1991. *Bela Gabrić*

MATERICE

POZDRAV DOMAĆINA OKUPLJENIM GOSTIMA

(Prije užne u podne ili večere domaćin bi se mogao obratiti gostima ovim ili sličnim ričima.)

Dragi gosti - dragi čestitari!

Danas kada smo se okupili da našoj mami, našim sestrama, snajama i svoj ženskoj čeljadi čestitamo Materice, ili kako bismo to danas rekli - Dan majki i po njima dan sve ženske čeljadi, moramo se prisititi kako je do ovog slavlja došlo.

Dok drugi narodi Majčin dan slave na prvu nedilju svibnja, samo istočna Hercegovina na potezu od Blagaja, to jest od izvora Bune pa do Trebinja, i mi bunjevački Hrvati u Bačkoj slavimo taj dan na treću nedilju Adventa.

Ova činjenica još je jedan dokaz koji svidoči da naši stari vuku svoje korene upravo iz tih prostora, a ime su dobili od te male hercegovačke ričice, koja se zove Buna. To je samo narodni naziv za njezino latinsko ime "Bona", što znači "dobra", "blaga". (Otuda Hercegov grad ima ime - Blagaj!)

Dakle, još iz stare postojbine doneli su naši stari ovaj običaj, koji se tamo i kod nas sačuvao do današnjih dana.

Ovaj narodni običaj izvire iz duboke katoličke tradicije našeg naroda. Narodna mudrost je ositila potribu da bi, pripremajući se za božićne blagdane, naglasila važnost majčinstva, odnosno očinstva.

Isus je svojim rođenjem u obitelji Marije i Josipa iz Nazareta još jednom posvetio prevažnu ulogu majke i oca u životu dice za njihov odgoj.

Zato su naši pređi treću nedilju Adventa nazvali "Materice", a četvrtu "Oci" ("Oce"). To je prilika da živi roditelji oko sebe okupe svu svoju dicu, snaje, zetove i unučad i sa njima podile radosti života. Dobra dica sićaju se toga dana i svojih pokojnih i u znak zahvalnosti pohode njihove grobove.

Materice su blagdan majčinstva iz kojeg izvire dostojanstvo svake žene. To je dan zahvale onim ženama koje su volile

život pa su zato sa radošću prihvaćale taj velik, zapravo najveći Božji dar - život u osobi svakog pojedinog dieteta. Nema većeg dara nego što je život. Taj dar u suradnji s Bogom daruju nam naši roditelji, a na poseban način majka.

Sve tegobe nošenja, rađanja, prvih godina i odgoja velikim dilom padaju na majke, a one to prihvaćaju iz čiste ljubavi prema svakom ditetu. Ni sa jednim bićem čovik nije tako usko povezan kao sa majkom. Čovik je zapravo tilo od tila majčina i zato se to jedinstvo neda ničim izbrisati. Majka nam je sa svojim mlikom i milu rič hrvatsku - bunjevačku u usta i srce utisla i zato je pravo da se rič, kojom čovik govori, zove materinska rič. Kroz tu lipu rič materinsku ona nam je postavljala osnove svake čovičnosti i poštenja. Na tim smo temeljima gradili sve što je ljudsko, dobro i pošteno u našem životu. Ta su nas usta učila sricati prve molitvice, ulivajući u našu dušu viru kao temelj svakog ljudskog života. To materinsko srce je bdilo nad našom bolesničkom posteljom, nad našim mladalačkim lutanjima, nad našim životnim stazama. Pratilo nas i onda kada su nas svi zaboravili i to sa takvom čistom i nesebičnom ljubavlju kako samo majčino srce može ljubiti. Tom srcu nije bila skrita nijedan naša tuga i nijedna naša radost.

Zato je pravo da u godini postoji jedan dan kada toj velikoj majčinskoj ljubavi treba reći iskrenim srcem: hvala! To je najdublje značenje ovoga dana.

Kada pristupamo majkama i onima koje će to biti i kada im uz poljubac čestitamo Materice, onda neka u taj poljubac bude utisnuta sva naša ljubav i zahvalnost, ali i obećanje da ćemo sliditi sve ono čemu su nas one dobrom, lipom, istinitom i svetom učile. Naš zagrljaj i stisak ruke neka bude puna podrška njezinim dobrim željama, kojima nas to plemenito srce želi obasuti.

I dok onima poodmakle dobi to sa zahvalnošću čestitamo, mlađima neka to bude nadahnuće da se i one velikodušno stave u službu života bilo kroz majčinstvo, bilo kroz djevičanstvo, jer dok ovi ideali budu gorili po našim bunjevačkim kućama, nećemo morati biti zabrinuti za budućnost svoga naroda.

Zato, dok dižem ovu čašu u čast naše mame i sve naše ženske čeljadi, čestitam im Materice.

Lazar Ivan Krmpotić

ČESTITKE ZA MATERICE

1.
Faljen Isus, gazdarice,
Čestitam Vam Materice,
Ja sam došo priko mora
Da mi date malo ora.
Snašla me je strašna muka
Da mi date i jabuka.
Vidijo sam i ovaca
Da mi date i novaca.
Napolju je zdravo zima
Molim jednu čašu vina.
2.
Faljen Isus, gazdarice,
Čestite Vam Materice:
(dalje je isto kao prva pisma)
3.
Stigle su nam Materice
Isto ko i lane.
Čestitam ti, mila nane,
I ja s moje strane.
4.
Faljen Isus, gazdarice,
Čestitam Vam materice:
Ja sam došo priko mora
Da mi date malo ora,
Suvi šljiva' i jabuka
I još malo dinarčića.

NA MATERICE

Još se sićam bilo je to zimsko 'ladno poslipodne.
Kuće su se pogurile, ko da hoće da se zgriju,
Ajerom je snig letio, spušto se ko sitno brašno
Na zabat i svaku striju.

Sa rukom u ruci s bracom, s mezimicom malom sekom
Išli smo na kraj sokaka rodjaki nam dobroj teti
I u duši svakom od nas velika je cvala radost,
Kao kada iznenada osvane nam blagdan sveti.

Prid kućom bi stali, tiho govorili o tome ko će
Pozdrave od baće, nane i čestitke teti reći
I onda bi posli kratkog šaptanja u sobu pošli,
Polagano mali naprid, pa stariji i sve veći.

"Faljen Isus, gazdarice, čestitamo Materice!"
Mi bi rekli teti glasno."Vi živi i zdravi bili!"
Odvratila bi nam ona i počela da nas ljubi
Pa u naše maramice jabuke i ora dili.

U jabuke mirišave i rumene zadila bi
Forintu od srebra bilog, koja bi se sva zasjala,
A mi bi joj redom išli i u ruku poljubili,
Pošli kući prije nego što bi 'ladna noćca pala.

Radosnoga toga dana uvik se ja rado sićam,
Kada sam bez briga bio, a nestašan kao 'tica,
I pitam se, Bože dragi, zašto je sad sve drukčije
I zašto smo samo tako kratko vrime bili dica...

Aleksandar Kokić

Objavljuje Institut "Ivan Antunović" u Subotici
Etnološki odjel
Odgovara: Lazar Ivan Krmpotić
21400 Bačka Palanka
Trg Bratstva Jedinstva 28
Tisak: "Logos" grafička radnja
Totovo Selo, Zlatiborska 4
Ilustracija Ivice Blaževića -
Novi Vinodol

zkvh.org.rs